

TARTU ÜLIKOOL
SOTSIAAL- JA HARIDUSTEADUSKOND
SOTSIOLOOGIA JA SOTSIAALPOLIITIKA INSTITUUT

Maia Markus

**EETILISED KONFLIKTID SOTSIAALTÖÖS LASTEGA
TEGELEVATE SOTSIAALTÖÖ SPETSIALISTIDE
KIRJELDUSTE ALUSEL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Marju Selg, MSW

Tartu 2013

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töös kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Maia Markus

03.06.2013

ABSTRACT

Maia Markus (2013). Ethical conflicts in social work: on the basis of the description of social work professionals working with children. Bachelor thesis. University of Tartu, Department of Sociology and Social Policy.

The topic of the Bachelor thesis is about social work ethics, in particular the ethical dilemmas in social work with children and families. The aim of this thesis is to look into and to analyse the stories told by social workers about helping children and their relatives, which is reflected in their experience of ethically difficult situations. Because of the aim of the research I set the following research questions:

- Which cases do social workers describe as ethically problematic in their practice?
- How did social workers describe their own behaviour in ethically complicated situations?

In the theoretical part is given an overview of the ethics and professional ethics in general and the principles and values of social work, the reflexivity and the importance of supervision by the social worker, with regard to ethical problems. In addition, this chapter disserts on the topic of the organisation in Estonia which is engaged in social work ethics (Estonian Social Work Association), Estonian and Finnish code of ethics.

5 qualitative unstructured face-to-face interviews were conducted with social workers as a part of current thesis, followed by word-by-word transcription of the empirical material. The analysis of the stories is based on thematic analysis.

The sample included 6 social workers who are working with children on everyday basis.

The main results are summarized below. The research results showed that in the stories told by the social workers working with children the ethical complications were encountered in relation to:

- When conflicts among social workers cooperation arose in regard to ensuring the client's well-being.
- When differences in opinion occurred for the different parties.
- When the parents placed their own interests above the needs and welfare of their children.
- If a social worker has opposing duties in nature as a helper and as an inspector, for which the line between support and control is unclear.
- Where social workers could not help, as they would have liked.
- When difficulties occurred within the social worker which prevented cooperation between them and the clients and families.

The ethical complications were mostly caused by conflicts of different values and principles. Respondents found talking and conflict resolution skills important in the ethically complex situations, to be a conciliator. In resolving ethically difficult situations actions are based on professional responsibility of social workers, general principles, professional ethics, and on their own knowledge and experience. In addition when it comes to ethical conflicts the interviewees believe it is important to discuss difficult situations with colleagues.

Ethically difficult situations in the analysis of the results cannot be extended to all social workers working with children. However my thesis should help understand the importance of ethics in social work and the different complicated situations that may occur in the work of specialists working with children.

Keywords: ethics and social work practice, code of ethics, social work values, thematic analysis

SISUKORD

ABSTRACT.....	3
SISSEJUHATUS.....	7
I PEATÜKK: KUTSE-EETKA JA EETILINE KAALUTLEMINE SOTSIAALTÖÖS	9
1.1 Eetika mõiste	9
1.2 Eetiline kaalutlemine sotsiaaltöös	10
1.3 Sotsiaaltöö väärtused kui eetiline alus sotsiaaltöös	11
1.4 Kutse-eetika ja eetikakoodeksid.....	13
1.4.1 Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioon.....	13
1.4.2 Eetikakoodeksi roll eetilise praktika edendamisel	14
1.5 Refleksiivsus kui tugi eetilist kaalutlemist vajavas olukorras	15
1.6 Supervisioon kui tugi eetilist kaalutlemist vajavas olukorras	16
PROBLEEMIPÜSTITUS.....	18
II PEATÜKK: METOODIKA	19
2.1 Uurimismeetodi valik.....	19
2.2 Uurimuses osalejad	19
2.3 Intervjuude ettevalmistus	20
2.4 Intervjuude kulg ja eripärad	21
2.5 Analüüsimetod.....	23
III PEATÜKK: ANALÜÜS JA ARUTELU	24
3.1 Sotsiaaltöö spetsialistide kirjeldused eetilist kaalutlemist vajavates olukordades	25
3.1.1 Sotsiaaltöötajate väljendusviisid	25
3.2 Raskused klientide abistamisel, mis tekitavad eetilisi vastuolusid	26
3.2.1 Koostööpartnerite arusaamade erinevus takistas kliendi aitamist	26

3.2.2 Sotsiaaltöötaja ei saanud aidata nii, nagu oleks soovinud.....	27
3.2.3 Sotsiaaltöötaja väljub teadlikult oma tööülesannete piirest.....	30
3.2.4 Sotsiaaltöötaja rollikonflikt	30
3.3 Raskused ja toetus vastuoluliste olukordade lahendamisel	31
3.4 Kuidas sotsiaaltöötajad mõistavad enda rolli eetilisel rasketes olukordades?.....	32
3.5 Intervjuudes esinenud vastuolud	34
KOKKUVÕTE.....	39
KASUTATUD KIRJANDUS	41

SISSEJUHATUS

Viimastel aastatel on eetikaküsimused järjest rohkem tõusnud avalikus arutelus tähelepanu keskmesse. Sotsiaaltöö eetika on kõneainet pakkunud nii erialakirjanduses (nt Kiik 2010, Lääts 2010, Selg 2010, Parve 2006, Tiko 2002, Peeker, Rannastu 2000) kui ka meedias avalikuks tulnud erinevates juhtumites. Sageli heidetakse ette sotsiaaltöötajatele ebaeetilist käitumist, näiteks Lasnamäe vaimupuudega naise orjastamise juhtumis (Ibrus 2011), Valgamaa sotsiaaltöötaja juhtumis, kus ta oma positsiooni kuritarvitas (Pors 2008) või vanemate poolt hooletusse jäetud laste juhtumis (Vedler 2011). Need ajakirjanduses kajastatud lood tekitasid minus huvi, kuidas sotsiaaltöötajad mõistavad vastuolulisi olukordi ja neid praktiliselt ka lahendavad. Seepärast otsustasin kirjutada oma lõputöö sotsiaaltöö eetika teemal. Õpingute käigus läbitud ainetes ja varasematest kogemustest erinevates asutustes läbi praktika ning vabatahtliku töö selgus, et eetilistel põhimõtetel on väga oluline roll sotsiaaltöö tegemisel. Sageli tuleb igapäevastes tegevustes langetada otsuseid, mis algselt ei pruugi vajada eetilist kaalutlemist, kuid siiski nõuavad võimet erinevaid olukordi hinnata ja analüüsida, põhinedes spetsialisti väärtustele, teadmistele ja oskustele.

Eelmainitust tulenevalt tekkis mul huvi uurida, mida räägivad lastega tegelevad sotsiaaltöö spetsialistid ise praktilises töös ette tulevatest situatsioonidest. Kuidas mõistetakse ja kirjeldatakse eetilisi kõhklusi ning millisena näevad sotsiaaltöö spetsialistid nendes enda rolli. Lastega tegelevad spetsialistid valisin sellepärast, et tulevikus sooviksin ise töötada lastega, kes ei saa ja ei oska ennast tihti ise kaitsta ning ei suuda ise oma õiguste eest seista või ei teagi neid.

Seega käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on uurida, kuidas lastega tegelevad sotsiaaltöö spetsialistid kirjeldavad eetiliselt keerukaid olukordi.

Uurimus on läbi viidud 6 sotsiaaltöötajaga, kes igapäevaselt oma töös puutuvad kokku lastega. Respondentide valimisel oli tingimuseks, et sotsiaaltöötajad ka hetkel töötaksid selles

valdkonnas. Andmekogumiseks kasutasin struktureerimata intervjuusid ja saadud andmed on analüüsitud temaatilise analüüsi põhimõtete järgi.

Bakalaureusetöö koosneb kolmest peatükist. Teoreetiline osa annab ülevaate eetikast üldiselt ning sotsiaaltöö põhimõtetest ja väärtustest, sotsiaaltöötaja refleksiivsusest ja supervisiooni olulisusest, seoses eetiliste probleemidega. Lisaks käsitleb kirjanduse ülevaade Eestis sotsiaaltöö eetikaga tegelevat organisatsiooni (Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioon) ning Eesti ja Soome eetikakoodekseid. Töö empiirilises osas kirjeldan bakalaureusetöös kasutatud uurimismeetodit. Töö kolmandas peatükis toon välja uurimistulemused, mis on esitatud analüüsi käigus ilmnenuid teemade kaupa ja millesse on põimitud arutelu tulemuste üle. Töö lõpeb järelduste ning kokkuvõttega.

Sooviksin tänada toe ja abi eest oma juhendajat, Marju Selga, kes suunas mind töö valmimisel, ning kõiki uuringus osalejaid, kes leidsid aega uuritavat teemat avada.

I PEATÜKK: KUTSE-EETKA JA EETILINE KAALUTLEMINE SOTSIAALTÖÖS

1.1 Eetika mõiste

Eetika mõistel on mitu tähendust. Eetika tuleneb kreekakeelsest sõnast *ethos*, mis tõlkes tähendab tava või kommet (Aavik jt 2007:11).

Eetika jaguneb analüütiliseks ja normatiivseks. Analüütilist ehk teoreetilist (ka teaduslikku) eetikat nimetatakse moraalifilosoofiaks, mis uurib, mida terminid „hea“, „õige“ jt tähendavad, kas normatiivsed laused on õiged jms. Normatiivne- ehk praktiline (ka traditsiooniline) eetika on norme, juhiseid andev praktilise elu õpetus. (Tuulik 2002:68)

„Eetikakoodeksite käsiraamatus“ (Aavik jt 2007:11) on välja toodud, et igapäevases keelepruugis kasutatakse mõistet „eetika“ tihti ning see viitab sellele, et kõne all on küsimused heast ja halvast, õigest ning väärast. Eetika puudutab seda, mida me ütleme või ütlemata jätame, mida me teeme või tegemata jätame, kes me oleme ja mida me väärtustame (*ibid*). Eetika võib osutada nii inimeste ja kultuuride teatud tavadele, reeglitele ning praktikatele kui ka nende üle reflekteerimisele (Aavik jt 2007:11). Laiemas tähenduses on eetika sarnane mõistetega moraal ja kõlblus (Laanemäe 2000:4), mis on käitumisnormide, tavade, standardite ja seaduste kogum, reguleerides inimeste käitumist mingi sotsiaalse koosluse piires (Eetika ja moraal 2013).

1.2 Eetiline kaalutlemine sotsiaaltöös

Eetiline konflikt ilmneb siis, kui sotsiaaltöötajad peavad tegema valiku kahe vasturääkiva eetilise printsiibi või põhimõtte vahel või kui kõik võimalikud valikud viivad soovimatu tulemuseni ühe või mitme inimese jaoks (Banks 2012). See sunnib sotsiaaltöötajaid arutlema ning mõtlema, millistele väärtustele ja eetilistele põhimõtetele tugineda otsuste tegemisel, kuidas käituda, kui ametialased kohustused on vastuolus professionaalsete tõekspidamisega. Probleemid tekivad ka siis, kui sotsiaaltöötajal on vaja kaaluda abistamise riske ja abistamisest saadavat tulu. Otsuste tegemine toob sageli kaasa kaalutluse vajalikkuse. Soome eetilistes juhistes on loetelu eetilist kaalutlemist vajavatest situatsioonidest, kus võiksid tekkida eetilised konfliktid, nagu:

- sotsiaaltöö spetsialistide erinevad rollid (nt. kontrollija ja abistaja) lähevad omavahel vastuollu,
- klientide või kliendirühmade huvid on omavahel vastuolus,
- erinevatel ametirühmadel on kliendi huvidest vastuolulised arusaamad,
- kliendi või kliendirühma huvid on vastuolus töötaja enda huvidega,
- kliendi või kliendirühma huvid on vastuolus organisatsiooni toimimisviisidega või töötingimused takistavad eetiliselt töötamist,
- kliendi või kliendirühma huvi on vastuolus poliitiliste otsuste ja majanduslike ressurssidega (Argipäev, ... 2012:11).

Kogu sotsiaaltöö praktika tuumaks on eetilised otsused. Sotsiaaltöötajad seisavad iga päev silmitsi raskete eetiliste valikutega. Küsimus ei ole kas, vaid kuidas sotsiaaltöötajad eetilisi otsuseid vastu võtavad ning kuidas toimub eriala väärtustesse, eetikasse ja eesmärkidesse sotsialiseerumine. (D’Cruz jt 2002:149, 150)

1.3 Sotsiaaltöö väärtused kui eetiline alus sotsiaaltöös

Sotsiaaltöö tegeleb ühiskonnas eksisteerivate barjääride, ebavõrdsuse ja ülekohtuga, lahendab mitmekülgseid ning komplitseeritud olukordi, konflikte, kriise ja hädaolukordi kui ka igapäevaseid isiklike ning sotsiaalseid probleeme (Pihlak 2000), põhinedes kindlatele väärtustele ning põhimõtetele, millest tööd tehes lähtutakse ja juhindutakse. Sotsiaaltöötaja kutsestandardi (2006) järgi lähtub sotsiaaltöötaja oma tegevuses inimõigustest, kutse-etikast ja konfidentsiaalsuse nõudest (Kutsestandard. Sotsiaaltöötaja III, IV, V 2006). Seega on sotsiaaltööl eriline suhe eetika, sotsiaalse õigluse, üldise ja igaühe heaolu ning inimõigustega (Argipäev, ... 2012). Võib isegi öelda, et kogu sotsiaaltöö on alguse saanud just nende küsimustega tegelemisest, kasvades välja humanitaarsetest ja demokraatlikest ideaalidest, mis rõhutavad kõigi inimeste võrdsust, väärikust ja väärtust (*ibid*).

Sotsiaaltöö eetikast kirjutades käsitletakse erialakirjanduses professioni olulise osana väärtusi (Banks 2012, 2006, Reamer 2006, Bisman 2004, Paavel 2004, Dominelli 2002, Kreem 1995). Dominelli (2002:15) sõnul on sotsiaaltöö väärtused sotsiaaltöö eetilise vundament- nad toetavad norme, mis kindlustavad sotsiaaltöötaja eetilist käitumist ning hoiavad neid vastutavatena oma tegude eest. Väärtustel on oluline roll inimeste suhtumise, hoiakute ja käitumise mõjutamisel, ka siis kui nad ise sellest teadlikud ei ole. Dominelli (2002:15) seob väärtused professionaalse identiteediga, mis võimaldab praktikutel teineteisega oma tööst rääkida, tekitades tunde, et nad räägivad sarnastest asjadest. Meinert (1994:11) juhib tähelepanu asjaolule, et väärtustel ei pruugi olla kõigile professioni esindajatele sama tähendus, et see varieerub sõltuvalt inimesest, kontekstist ja situatsioonidest. Seetõttu võib väita, et eetilist käitumist mõjutavad sotsiaaltöötaja otsused, eetikakoodeksi põhimõtted ning sotsiaaltööd reguleerivad seadused. Väärtused on raamistikuks, millega saab selgitada sotsiaaltöötajate eetilise käitumise tagamaid.

Järgnevalt tutvustan põhilisi sotsiaaltöö väärtusi, millest spetsialist oma igapäevatoos juhinduma peaks. Aluseks võtan Biesteki 7-punktilise skeemi, kirjeldades põhimõtteid töö teemast lähtuvalt. (Biestek 1961, ref Banks 2012-45,46)

Individualiseerimine

Igat klienti tuleb käsitleda eraldi, sest neil kõigil on oma mured, õigused, probleemid. Klientide puhul ei tohi teha üldistusi ja tema probleemi tuleb suhtuda eelarvamustevabalt.

Aktsepteerimine

Iga inimest tuleb aktsepteerida sellisena nagu ta on – tema tugevuste ja nõrkustega. Olenemata sellest, kas tema ja ta teod meile meeldivad või ei. Iga inimene on väärtuslik.

Mittehukkamõistev hoiak

Ühtegi klienti ei tohi hukka mõista ja neid peab abistama vastavalt nende vajadustele. Suhe kliendi ja sotsiaaltöötaja vahel peab baseeruma usaldusel ja austusel.

Kliendi enesemääramisõigus

Sotsiaaltöötaja peab klienti julgustama ise otsuseid vastu võtma ja oma tegude eest vastutama. Eelduseks on, et klient ei ohusta teiste õigusi ega õigustatud huve. (Biestek 1961, ref Banks 2012:45,46)

Konfidentsiaalsus

Et klient tunneks end vabalt ja räägiks kõigist oma muredest, on oluline, et spetsialist peaks kinni konfidentsiaalsusnõudest. Seejuures on oluline, et konfidentsiaalsus ei ole absoluutne. (Biestek 1961, ref Banks 2012:45,46) See tähendab, et teatud tingimustel ja olukordades tuleb seda rikkuda. Näiteks võib ilma kliendi nõusolekuta informatsiooni avalikustada kui tegemist on hooletusse jätmise või väärkohtlemisega. Samuti situatsioonides, kus klient võib olla ohtlik nii endale kui teistele või on olemas muud kaalukad põhjused nagu vältida tõsisid tagajärgi enesetapu või kuriteo näol. (Saxon jt 2006) Konfidentsiaalsus on organisatsiooniline. See tähendab, et sotsiaaltöötajad ei tohiks lubada „saladusi hoida“, kui nad tegutsevad oma tööandja ja asutuse, mitte iseenda nimel. On eksitav lasta klientidel uskuda, et keegi teine ei saa teada teda puudutavat infot, kui tõenäoliselt on see kättesaadav ka teistele asutuse töötajatele ja koostööpartneritele. Konfidentsiaalsusnõuet peab võtma tõsiselt, sest selle rikkumine võib kahjustada oluliselt usaldust, austust ning häid töösuhteid. (Thompson 1996)

1.4 Kutse-eesitika ja eetikaakoodeksid

Järgnevalt tutvustan lähemalt kutse-eesitikat, mille juured ulatuvad vanades tsunftides ja gildides kehtinud käitumisnormideni. Ametieetika pikaeealisuse näitena võib tuua arstieetika nn. Hippokratese vande, mida hakati andma juba 4. sajandil enne Kristust (Tuulik 2002:68).

Kutse-eesitika tegeleb konkreetsete moraaliküsimuste ja kutsealase käitumisega seotud eetikaprobleemidega ühe kindla professiooni raames (Eetika ja moraal 2013). Kutse-eesitika uurib ametialase tegevuse eetilisi asjaolusid, lahendades igapäevaseid probleeme, mis sageli on seotud negatiivsete tagajärgede ennetamise ja ära hoidmisega. Konkreetset nõuded eriala esindajatele, lisaks ametijuhendile, tulenevad sellest, et nende elukutsete töötajad oma tegevusega mõjutavad teiste inimeste elu, tervist ja heaolu või peitub eetikanõuete eiramises oht teistele inimestele. Kutse-eesitika on omaks võetud ja avalikult välja öeldud põhimõtted, reeglid ja iseloomulikud tunnused, mida peaksid professiooni töötajad järgima (Banks 2012). Kogu sotsiaaltöö erialane tegevus rajaneb väärtustel ja on juhitud väljatöötatud eetikaakoodeksist (Bisman 2004:115). Sarah Banksi (2012:108, 2006:78) sõnul kasutatakse terminit eetikaakoodeks, et hõlmata laiaulatuslikke käitumisreegleid, mis baseeruvad professiooni põhiväärtustel, mis annab sotsiaaltöötajatele sarnase identiteedi ja ühiselt jagatud väärtused. Erialased eetikaakoodeksid põhinevad humanistlikel ja professionaalsetel väärtustel ning nende mõte on anda pidepunkte mõtisklusteks, kahtlustega toimetulekuks ning mitmekülgset kaalutletud otsusteks, kuidas on õigem ühes või teises olukorras toimida (Selg 2010:22).

1.4.1 Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioon

Sotsiaaltöö määratlemisel ja sotsiaaltöoga seonduvate põhimõtete kujundamisel professiooni siseselt ning ühiskonnas laiemalt on oluline roll erialasel assotsiatsioonil. Eestis on 2004. aastal loodud sotsiaaltöö spetsialiste ühendav sotsiaaltöö organisatsioon Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioon (edaspidi ESTA), mille eesmärgiks on koondada üle Eesti sotsiaaltöoga seotud inimesi ja mittetulundusühinguid (ESTA kodulehekülg 2013). Ühise üle-eestilise arvestatava liikmete hulgaga organisatsiooni loomisel on olnud küll probleeme, aga oma üheksa

tegevusaasta jooksul on jõutud nii mõndagi ära teha. ESTA on tegelenud sotsiaaltöö kujundamise, edendamise, sotsiaaltöö praktikute esindamise ning kaitsega ühiskondlikul tasandil (Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsiooni arengukava 2012-2015). Üks esimesi ESTA tegevusi oli sotsiaaltöös eetikakomitee asutamine 2004. aastal ja Eesti sotsiaalala töötajate eetikakoodeksi väljatöötamine 2005. aastal. Lisaks on ESTA eetikakomitee ka tutvustanud eetika tähtsust sotsiaaltöös erinevatel koolitustel ja üritustel. Eesti keelde on tõlgitud 2012. aastal Soome sotsiaalala spetsialisti eetilised juhised „Argipäev, väärtused, elu, eetika“, et tekitada diskussiooni ja edasi arendada Eesti Sotsiaalala töötajate eetikakoodeksit. ESTA toetab ja koolitab sotsiaaltöötajaid ning kontrollib ametieetika põhimõtete järgimist.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et ESTA ülesandeks on kaitsta ja toetada sotsiaaltöötajaid nende tegevuses, lähtudes kutse-eetika põhimõtetest ning sotsiaaltöö väärtustest. Eetikakomitee tegevuse üldiseks eesmärgiks on kindlatel eetilistel alustel oleva sotsiaaltöö praktika.

1.4.2 Eetikakoodeksi roll eetilise praktika edendamisel

Järgnevas alapeatükis tutvustan lähemalt Eesti ja Soome eetikakoodekseid, mis on sotsiaaltöötajatele nende töös juhisteks ja toetuseks erinevates olukordades ning on oluliseks osaks eetilise praktika edendamisel.

Eesti sotsiaalala töötaja eetikakoodeks (Sotsiaalala töötaja eetikakoodeks 2005) ja Soome sotsiaalala spetsialisti eetilised juhised (Argipäev, ... 2012) sisaldavad sotsiaalvaldkonna olulisemaid põhimõtteid ja väärtusi, mida tuleb inimesi abistavas töös järgida ning mille eesmärgiks on toetada sotsiaalala töötajaid nende igapäevases töös.

Eesti sotsiaalala töötaja eetikakoodeksi loomisest on möödunud kaheksa aastat. Eetikakoodeksis on öeldud, et tegu on pidevalt areneva seisukohtade kogumiga, mis kuulub ülevaatamisele vähemalt iga nelja aasta tagant, kuid seda veel ei ole tehtud. Eesti sotsiaalala eetikakoodeks sarnaneb seadusele. Seevastu Soome eetilised juhised sisaldavad selgitusi ja elulisi näiteid ning seega kutsuvad arutlema ja toetavad sotsiaaltöötajat tema töös. Selle on välja toonud ka Marju Selg oma Soome sotsiaalala spetsialisti eetilisi juhiseid tutvustavas artiklis (Selg

2012:44). Juba Soome sotsiaalala spetsialisti eetiliste juhiste pealkiri „Argipäev, väärtused, elu, eetika“ näitab dokumendi elulähedust.

Eesti sotsiaalala töötajate eetikakoodeks rõhutab kohustusi, kuid puudub juhised, kuidas sotsiaaltöötajad iseenda ja oma töövõime eest peaksid hoolitsema. Marju Selg (2012:44) toob välja, et Soome eetikajuhiseid läbib sõnum, et töötegija professionaalse toimimise aluseks on oma piiride, võimaliku teadmatus ja toetusvajaduse teadvustamine. Sotsiaaltöötajat peetakse selles dokumendis väärtuslikuks inimressursiks ning rõhutatakse tema vaimset heaolu (*ibid*). Eesti eetikakoodeks kujutab sotsiaaltöötajat ideaaltöötajana, rõhutades sotsiaaltöötaja individuaalset vastutust tööalastes ja isikliku professionaalse arenguga seotud küsimustes (Selg 2012:44).

Kokkuvõtvalt võib öelda, et Soome sotsiaalala spetsialisti eetilised juhised ja Eesti sotsiaalala töötaja eetikakoodeks on väga erinevad, käsitledes teemat erisuguselt. Soome sotsiaalala spetsialisti eetilised juhised on põhjalik sotsiaaltöö eetikaga seonduvaid aspekte hõlmav juhised, mis suunab töötajaid mitmekülgsemalt asjade üle mõtisklema ning toob näiteid eetiliste probleemide kohta. Seetõttu on ka Eesti sotsiaaltöötajatel kasulik Soome eetiliste juhistega tutvuda. Eesti sotsiaalala töötaja eetikakoodeks on üldsõnaline eetilisi põhimõtteid ja väärtusi loetlev dokument, mis jätab tähelepanuta sotsiaaltöötaja kui professionaalse sotsiaaltöö toimimise subjekti. Soome sotsiaalala spetsialisti eetilised juhised on seega heaks eeskujuks Eesti Sotsiaalala töötajate eetikakoodeksi edasi arendamisel, elavaks dokumendiks muutmisel ja sotsiaaltöö eetilise praktika toetamisel ning edendamisel.

1.5 Refleksiivsus kui tugi eetilist kaalutlemist vajavas olukorras

Sotsiaaltöös puututakse sageli kokku konfliktide, keeruliste inimsuhete ja raskete lugudega ning nendega tegeledes mõjutab see ka vähemal või rohkemal määral sotsiaaltöötajaid, kes oma igapäevases töös tegelevad probleemsete klientidega. Kõigis professionaalsetes toimingutes tuleb teadlikult alal hoida pidevalt refleksiooniprotsessi (Argipäev, ... 2012).

Refleksiivsus on praktiku võime asetada end pildile ja märgata, kuidas ta ise mõjutab ja on mõjutatud inimestest ning sündmustest, mida jälgib ja milles osaleb (Fook 2002). Selg (2008) toob erinevate autorite põhjal välja, et ühelt poolt määrab sotsiaaltöö toimumise kontekst suuresti, mis teadmisi me klientidelt, koostööpartneritelt ja ümbritsevast keskkonnast saame ning kuidas me neid tõlgendame. Teiselt poolt mõjutavad meie isik, see tähendab meie hariduslik taust, kogemused, eelarvamused jne, kuidas me teadmisi vastu võtame, mida tähtsaks peame ja mida kõrvale jätame. Seejuures on vaja olla teadlik ka reaktiivsusest – jälgida, kuidas muutub maailm meie sekkumise tulemusena. (*ibid*)

Kokkuvõttes eetiline arutlemine eeldab oma teadmiste ja väärtushinnangute pidevat kriitilist analüüsimist, seades kahtluse alla ka sotsiaaltöötaja ametialase tegevuse ning otsustamise õigluse ja motiivid ning enda tõekspidamised ja vajaduse neid mingites olukordades muuta. Seega võib väita, et refleksiivsus näitab sotsiaaltöötaja professionaalsust, analüüsid ja mõtestades läbi kogetud juhtumid, sest valmisolekut arutleda oma töö ja praktiliste toimimisviiside üle eetilisest vaatenurgast peetakse üheks arenenud professionaalsuse tundemärgiks (Argipäev, ... 2012).

1.6 Supervisioon kui tugi eetilist kaalutlemist vajavas olukorras

Sotsiaaltöös tuleb ette olukordi, kus klientide probleemid on raskesti määratletavad. Sageli ollakse erinevate osapoolte vahel, omades vastuolulist informatsiooni. Sotsiaaltöötajal tuleb tegutseda konflikti olukordades, kus tihti lahendatakse tekkinud eetilisi olukordi üksi. Sellistes situatsioonides on väga oluline ja vajalik kasutada kolleegide tuge ja nõu. Mari Saari (2006:22) toob välja, et abistava töö tegijal peab olema võimalus saada regulaarset supervisiooni kvalifitseeritud superviisorilt. Supervisioon kui kolleegide tugi keerukates tööülesannetes ja konfliktides aitab sotsiaaltöötajal oma tööd analüüsida ja lahendada erinevaid eetilisi olukordi. Supervisioon on tööprotsessiga seotud nõustamine, mille eesmärk on üldine professionaalne areng, tööks vajalike omaduste ja oskuste arendamine ning suhtlemiskompetentsi tõstmine (Elenurm 2009).

Supervisioon kuulub olemuslikult sotsiaaltöö juurde, ta kulgeb paralleelselt sotsiaaltöö hindamise ja sekkumise protsessidega, olles üheaegu nii sotsiaaltöö orgaaniline osa kui selle

peegeldaja (Selg 2007:8, Selg 2006:12, Tsui 2005:34, Phillipson 2002: 249-250). Sotsiaaltöö supervisioon sisaldab neidsamu protsesse, mis sotsiaaltöögi: superviisor toetab sotsiaaltöötajat, et sotsiaaltöötaja saaks toetada klienti (Selg 2006:12). Läbi supervisiooni toimub superviseeritavate pidev areng, mille tulemusena suureneb sotsiaaltöötaja analüüsivõime, mis toob kaasa muutuse praktikas.

Sotsiaaltöö supervisiooni kui mitmetahulist praktikavaldkonda mõistetakse erialases kirjanduses (nt Selg 2007, 2006, Tsui 2005, Karvinen-Niinikoski 2005, Phillipson 2002) laiemalt kui ainult arutelu kvalifitseeritud spetsialistiga. Supervisioon võib tähendada nii igapäevast toetav-harivat tööjuhendamist kui ka tööga seotud isiksuslike probleemide analüüsi, mis sarnaneb nõustamisele (Selg 2006:11). Ka kolleegidega juhtumite arutamine ja mitmekülgne analüüsimine aitab probleemsete klientidega tegelemisel. Vajalikud oleksid ka töökoosseolekud, kus arutatakse igapäevaseid tööprobleeme õhkkonnas, kus saab vabalt kitsaskohtadest rääkida. Kõik sellised toetusvormid tekitavad sotsiaaltöötajal kindlustunde, et teda toetatakse ja aidatakse probleemi tekkimisel ning vajadusel ka juhatatakse õigele teele (Selg 2006:12). Kaitstud on kliendi huvid, eriala maine ja sotsiaaltöötaja enda töövõime ning erialane pädevus tegeleda professionaalse sotsiaaltööga. Supervisiooni tulemiks on jõustatud professionaalselt toimetulev töötaja.

PROBLEEMIPÜSTITUS

Sotsiaaltöös on tähtsal kohal väärtused ja eetika. Eesti sotsiaalala töötaja eetikakoodeksis kirjapandud põhimõtted ei anna konkreetseid juhiseid eetilist kaalutlemist vajavate olukordadega toimetulekuks. Pealegi, töös ettetulevad olukorrad on eripalgelised ja nende tagajärjed sõltuvad ka suuresti tähendustest ning seletustest, mille sotsiaaltöötajad neile omistavad. Uurimused (nt Papadaki, Papadaki 2008, McAuliffe, Sudbery 2005, Banks, Williams 2005, Mattison 2000) näitavad, et sotsiaaltöö spetsialistid lähtuvad oma tööalaseid otsuseid tehes varasematest kogemustest, organisatsioonist, eetikakoodeksist, seadustest ja poliitikast. Sotsiaaltöö spetsialistid kirjeldasid vastuolulisi situatsioone, kus pörkusid erinevad huvid, väärtused ning kohustused. Sotsiaaltöö eetika uurimine annab teadmisi sellest, milliseid olukordi Eesti sotsiaaltöötajad määratlevad eetiliselt probleemseks ja millistele kaalutlustele toetudes nad langetavad oma otsuseid. Seega on minu töö eesmärk uurida, kuidas lastega tegelevad sotsiaaltöö spetsialistid kirjeldavad eetiliselt keerukaid olukordi.

Töö eesmärgist tulenevalt püstitasin järgmised uurimisküsimused:

1. Milliseid juhtumeid oma praktikast sotsiaaltöötajad kirjeldavad eetiliselt probleemsetena?
2. Kuidas sotsiaaltöötajad kirjeldavad enda käitumist eetiliselt konfliktsetes olukordades?

II PEATÜKK: METOODIKA

2.1 Uurimismeetodi valik

Uurimistöö läbiviimisel kasutasin kvalitatiivset uurimismeetodit. Kvalitatiivne uurimismeetod võimaldab hankida teadmisi sotsiaalsete nähtuste kujunemise kohta inimestelt, kes aktiivselt osalevad uuritava objekti kujunemises (Strömpl 2004:36), milleks antud töös on sotsiaaltöö spetsialistide eetilist kaalutlemist vajavate olukordade määratlemine ja situatsioonide lahendamine. Mõistmaks, milliste eetiliste probleemidega sotsiaaltöötajad praktikas silmitsi seisavad ja kuidas neid lahendavad, on oluline pöörduda nende endi poole ning intervjuude käigus seda kvalitatiivselt uurida.

Oma bakalaureusetöös kasutasin andmete kogumiseks kvalitatiivset struktureerimata intervjuud. Selle meetodi eelistamisel sai määravaks asjaolu, et see intervjuueerimise vorm on paindlik ning lubab vestlust vastavalt olukorrale sobivalt suunata ja intervjuueeritavate antud vastuseid täpsustada (Laherand 2008:177; 180-181).

2.2 Uurimuses osalejad

Uurimuses osalema palusin lastega tegelevad sotsiaaltöö spetsialistid: lastekaitsetöötajad, sotsiaalpedagoogid kui ka mõned sotsiaaltöö spetsialistid, kellel on lisaks lastega töötamisele ka teisi sihtgrupe. Uurimust kavandades plaanisin intervjuuerida üheksat sotsiaaltöötajat, kuid kaks neist olid lapsehoolduspuhkusel ning seetõttu loobusin mõttest nendega intervjuud teha. Pöördusin seitsme lastega tegeleva sotsiaaltöö spetsialisti poole, kellest kaks ei nõustunud osalema põhjendades keeldumist sellega, et nad on liiga vähe antud ametikohal töötanud ja vajavad aega sisseharjumiseks ning neil pole veel juhtumeid, mida kirjeldada.

Lõpuks tegin intervjuu kuue sotsiaaltöö spetsialistiga, kuigi ka neil tuli ette takistusi intervjuuks sobiva aja leidmisel.

2.3 Intervjuude ettevalmistus

Kõigepealt koostasid detailse küsimustiku, et sotsiaaltöö eetika teemat põhjalikult uurida, kuid arutades juhendajaga ettevalmistatud küsimuste mõttekust töö eesmärgi seisukohalt, leidsime, et see pigem takistaks loomuliku vestluse tekkimist. Seetõttu koostasime 6 tüüpsituatsiooni, milles võiksid tekkida eetilised konfliktid. Idee selleks saime Soome sotsiaalala spetsialisti eetikajuhistest (Argipäev, ... 2012). Tüüpolukorrad ei olnud otseseks järgimiseks, vaid pigem abivahendiks, mille abil sotsiaaltöötajatele selgitada, mida ma intervjuult ootan, et vastajatel oleks oma praktikast lihtsam meenutada eetiliselt probleemseid olukordi. Etteantud tüüpsituatsioonid olid järgnevad:

- Teie arusaam erines kolleegide või koostööpartnerite arusaamast ja see takistas koostööd.
- Te ei saanud klienti aidata, sest miski takistas.
- Teile anti ülesanne, mida Te ei pidanud selles olukorras õigeks.
- Teil ei lubatud teha midagi, mida pidasite õigeks teha (ka seadus ei luba- nt isikuandmete kaitse).
- Tahtsite kelleltki (ülemuselt, kolleegilt) nõu või abi, aga ei saanud.
- Aitasite klienti, kuigi see pole Teie tööülesanne.

Respondentidega võtsin ühendust e-posti ja telefoni teel. Intervjuude aega kokku leppides tutvustasin ennast, uurimuse sisu ning eesmärgi. Ütlesin intervjuueeritavatele, et oma bakalaureusetöös uurin eetikat ning palusin nõusolekut intervjuu toimumiseks.

Intervjuud viisin läbi 2012. aasta kevadel (märts, aprill, mai) ja sügisel (november). Kõik intervjuud salvestasin intervjuueeritavate nõusolekul diktofonile, millelt hiljem salvestatud teksti transkribeerisin. Intervjuud leidsid aset nii respondentide töökohtadel kui ka väljaspool – Tartu Ülikooli Raamatukogus, sõltuvalt intervjuueeritavate soovist. Intervjuud kestsid 40 minutist kuni 1 tunni ja 15 minutini.

Intervjueerides alustasin vestlust küsides sissejuhatavaid küsimusi stiilis: „Kuidas tänane tööpäev on möödunud?“, „Kas olete valmis intervjuud tegema ja juhtumeid rääkima?“ jne, seda osa intervjuust diktofoniga mitte salvestades. Seejärel kirjeldasin veelkord oma bakalaureusetöö teemat, konfidentsiaalsuse põhimõtet ning põhjendasin, miks ma soovin, et nad oma tööst erinevaid olukordi kirjeldaksid. Samuti selgitasin respondentidele lühidalt, missugune on intervjuu kulg ja omapära, et see ei ole tavaline intervjuu, kus esitatakse küsimusi ja lihtsalt vastatakse, vaid et soovin vahele segamata kuulata nende lugusid etteantud tüüpsituatsioonidest, mis jutustavad eetiliselt rasketest juhtumitest laste abistamisel, just nii, nagu nad neid meenutavad ja jutustavad ning et hiljem esitan lugudega seotud täpsustavaid küsimusi.

2.4 Intervjuude kulg ja eripärad

Kõigepealt palusin respondentidel kirjeldada mõnda oma praktikas kogetud eetilist kaalutlemist vajavat olukorda, mis hetkel meelde tuleb. Selleks, et intervjuudes hõlbustada sujuvalt lugudeni jõudmist andsin vestluspartneritele kätte ka lehe kuue tüüpsituatsiooniga. Seletasin respondentidele, et intervjuus ei pea rangelt lähtuma eelpool mainitud tüüpsituatsioonidest, vaid võib jutustada ka mõnest muust samalaadsest olukorrast, mida nad ise oluliseks peavad.

Kõigi intervjuude eel tundsin hirmu, kuidas intervjuud õnnestuvad, kas need vastavad uurimistöö eesmärgile ja annavad vastused uurimisküsimustele. Kartsin, et sotsiaaltöötajad ei soovi või ei oska jagada oma kogemusi ja arvamusi eetilise ning erinevate juhtumite kohta. Tegelikuses oli minu hirmudel ka osaliselt alust. Üldiselt rääkisid nad oma kogemustest, tuues näiteid erinevatest olukordadest. Mõningatel juhtudel tekkis neil ka raskusi sobivate näidete toomisel. Pigem lootsid nad konkreetsemaid küsimusi, mida ma ka hiljem esitasin. Samuti muretsesin intervjuudes õige diktofoni käsitlemise pärast ja kontrollisin seda iga intervjuu alguses, paludes kõigil vastajatel midagi öelda, et kuulata, kas diktofon ikka salvestab respondentide kõnet ja kõne on arusaadav.

Esimese intervjuu puhul oli respondent vestluse aega kokku leppides arvestanud sellega, et me saaksime vabalt ja rahulikult rääkida. Intervjueerides püüdsin vastajat võimalikult vähe

segada, et ta saaks oma mõtteid vabalt ja kammitsemata avaldada. Respondendi kaldumisel teemast kõrvale ei katkestanud ma teda, vaid lasin jutu lõpetada ning suunasin küsimustega teema juurde tagasi. Samas mõnikord kahtlesin, kas oleks pidanud kirjeldatud juhtumeid veel täpsustama või mitte, sest olin osadega neist juba tuttav.

Teise intervjuu puhul ei olnud tiheda tööpäeva tõttu usutluse aeg kõige sobivam. Samuti soovis respondent võimalikult kiiresti intervjuuga ühele poole saada. Sellest tulenevalt oli teine intervjuu kõige lühem, kestes 40 minutit.

Kui eelmised kaks intervjuud toimusid märtsis-aprillis 2012, siis kolmas toimus mais, kui eelmistest intervjuudest oli mõnda aega juba möödas ning nendest juba mõnedki järeldused tehtud. Järgnevalt andsin intervjuueeritavatele rohkem aega oma arvamust avaldada ega seganud küsimuste esitamisega vahele. Kui teised intervjuud toimusid sotsiaaltöötajate töökohtadel, siis see spetsialist valis kokku saamiseks Tartu Ülikooli raamatukogu.

Minu üllatuseks võrreldes varasemate intervjuudega oli respondent jutukam ehk tal polnud eriti raske juhtumeid meenutada ja kirjeldada, rääkides nii üldiselt töös ette tulevatest eetilistest teemadest kui ka konkreetsetest lugudest. Samuti eelmiste läbi viidud intervjuudega võrreldes suunasin ja küsisin respondenti vähem ning kuulasin teda ja lasin tal end vabalt väljendada. Kolmas intervjuu oli huvitav seetõttu, et vaatamata oma suhteliselt vähesele töökogemusele võrreldes ülejäänud respondentidega, oli rääkijal palju lugusid, kus ta arutles eetiliselt kõhkluste üle.

Neljas intervjuu toimus sotsiaaltöötaja töökabinetis. Intervjuud alustades kirjeldasin vastajale intervjuu teemat ja lähteülesannet, mille peale respondent ütles, et antud teemast on raske rääkida, sest sotsiaaltöös on konfidentsiaalsus väga oluline. Läbi intervjuu rõhutas ta korduvalt konfidentsiaalsuse tähtsust, eriti Eesti väiksust silmas pidades.

Viienda intervjuu puhul oli lisaks intervjuueeritavale kabinetis ka teine sotsiaaltöötaja, kes intervjuu käigus aeg-ajalt samuti intervjuus osales ja oma kogemusi lisas. Teise sotsiaaltöötaja kohalolek muutis intervjuu põnevamaks ega häirinud intervjuu kulgu, pigem täiendas seda.

Kõik kuus intervjuueeritavat jutustasid rohkem kui ühest olukorrast oma töös. Võttes kokku kõik intervjuud ja nendes kirjeldatud lood, võib selgelt näha, et respondentide jutustused erinesid üksteisest nii sisult kui ka esituselt. Näited sõltusid sellest, milline oli intervjuu

toimumise ajaks eetilisel probleemne olukord ja kui avatud oldi antud teemadel rääkima. Panin ka tähele, et intervjuude sisu ja kulg ei sõltunud läbiviimise kellaajast, vaid tööpäeva pingelisusest ning töökohustustest. Mind üllatas positiivselt see, et kõik respondendid andsid mõista, et kui hiljem on vaja teha mingeid täpsustusi või parandusi, siis on nad nõus täiendavatele küsimustele vastama.

2.5 Analüüsimeetod

Oma bakalaureusetöös kasutasin andmete analüüsimisel temaatilist analüüsi, mille eesmärgiks on uuritavate objektide tähenduste tundma õppimine. Ezzy (2002:88-89) sõnul on temaatiline analüüs induktiivne analüüsimeetod, milles kategooriaid ei määrata eelnevalt, vaid toimub avatud kodeerimine. Kategooriad kujunevad uurimuses saadud andmeid analüüsid. See uurimisvorm viib uurija teemade juurde, mis on andmestikus varjatud ja tulevad esile alles tänu analüüsile (Ezzy 2002:88-89). Temaatilises analüüsis on kodeerimine kolmeastmeline (Ezzy 2002:88-93). Avatud kodeerimise käigus luuakse esimesed respondentide vastustest ilmnunud kategooriad. Avatud kodeerimisele järgneb teemade välja toomine ning põhikategooriate moodustamine ehk telgkodeerimine. Viimases astmes ehk selektiivses kodeerimise faasis leitakse tuumkategooria, mis ühendab eelnevalt telg-kodeerimisel loodud kategooriaid. (*ibid*)

Kõigi intervjuude diktofonile salvestatud tekstid transkribeerisin, mida kokku oli 55 lehekülge. Hiljem kuulasin kõik intervjuud mitmeid kordi üle ja tegin veelkord täiendusi ning parandusi. Lisasin lugude juurde ka oma mõtted ja märkused.

Kasutades oma töös temaatilise analüüsi meetodit, vaatlesin lähemalt seda, millest ja kuidas sotsiaaltöötajad oma intervjuudes rääkisid neile ette antud teemal. Pöörasin tähelepanu sotsiaaltöötajate kirjeldustele seoses eetilist kaalutlemist vajavate olukordade lahendamise ja ning püüdsin leida seoseid sotsiaaltöö eetiliste põhimõtetega. Igas analüüsi etapis lugesin korduvalt intervjuude transkriptsioone ja kuulasin intervjuusid, et võimalikult täpselt anda edasi respondentide arvamusi ja kogemusi ning kirjeldada vastajate intervjuueerimise aegset meeleolu, emotsioone ja lugude konteksti.

III PEATÜKK: ANALÜÜS JA ARUTELU

Järgnevas peatükis esitan peamised analüüsitulemused, mis tulid välja lastega tegelevate sotsiaaltöötajatega tehtud struktureerimata intervjuude käigus. Analüüsi illustreerivad respondentide tsitaadid. Kõik intervjuude katked on kirjutatud kaldkirjas ja esitatud muutmatul kujul. Vahele jäetud lõik tsitaadis on tähistatud märkega /.../. Konfidentsiaalsuse põhimõtet järgides olen välja jätnud kõik andmed, mis võiksid teha võimalikuks osaliste identifitseerimise, kuid intervjuueeritute lugude paremaks mõistmiseks, otsustasin välja tuua respondentide üldised ametinimetused, märkides tsitaatide juurde, kes lugu jutustab, kas KOV sotsiaaltöötaja (lastekaitsetöötaja või sotsiaalnõunik), MTÜ sotsiaalpedagoog või turvakodu sotsiaalpedagoog.

Kõigepealt lugesin intervjuude transkriptsioone mitmeid kordi. Seejärel otsisin mahakirjutistest välja lood, kus sotsiaaltöötaja mõistab kirjeldatud olukorda eetilisel keerukana. Kuna minu uurimuse fookuses on sotsiaaltöötajate eetilist kaalutlemist kirjeldavad lood, siis tegin valiku ja keskendusin nende lugude analüüsile, jättes mitte asjakohased jutustused analüüsist välja.

Järgnevalt kirjeldan intervjuudest kogutud andmete temaatilise analüüsi tulemusena ilmnenuid kategooriaid:

- Sotsiaaltöö spetsialistide kirjeldused eetilist kaalutlemist vajavates olukordades.
- Raskused klientide abistamisel, mis tekitavad eetilisi vastuolusid.
- Raskused ja toetus vastuoluliste olukordade lahendamisel.
- Kuidas sotsiaaltöötajad mõistavad enda rolli eetilisel vastuolulise olukorra lahendamisel?
- Vastuolud, mis intervjuudes tekkisid.

3.1 Sotsiaaltöö spetsialistide kirjeldused eetilist kaalutlemist vajavates olukordades

Eetiliselt probleemsete olukordade määratlemine oli intervjuudes sotsiaaltöö spetsialistide jaoks raske. Nad ei osanud tuua ilma konkreetsete küsimusteta erinevaid näiteid oma praktikast. Seetõttu kirjeldati enamasti juhtumeid, milleks andsid inspiratsiooni etteantud tüüpsituatsioonid. See võimaldab oletada, et tegemist on teemaga, millele igapäevases töös mõeldakse vähe ja millest ei olda harjunud rääkima. Näiteid oma tööst toodi vastavalt enda arusaamisele sotsiaaltöö eetikast, kirjeldades ka probleemseid lugusid, mis pannakse ühise nimetuse - eetika alla. Juhtumite kirjeldamisel tuli sotsiaaltöötajatel ette pause, mis võivad viidata sellele, et kaaluti, mida rääkida ja mida mitte ning kuidas rääkida.

3.1.1 Sotsiaaltöötajate väljendusviisid

Analüüsides sotsiaaltöötajate jutustatud erinevaid lugusid, tuli esile kaks peamist rääkimisviisi. Esimesel juhul oli lugude kirjeldus neutraalne, räägiti juhtumeid distantilt ja ratsionaalselt, kuna ei soovitud avaldada oma tundeid ning peeti kinni eelkõige konfidentsiaalsusnõudest. Sageli ei väljendatud emotsioone. Ka Banks ja Williams (2005:1010) väitsid oma uurimuses, et asjaolu, et emotsioonid kirjeldatud loos ei väljendu, ei tähenda, et nendel ei tekkinud emotsioone. Teisel juhul tehti otsesid viiteid enda emotsioonidele, kirjeldati elavalt tundeid, mida lood tekitasid ning imiteeriti teiste osaliste häält. Mõned sotsiaaltöötajad olid väljendustes julgemad ning ütlesid ka välja oma arvamuse:

„Minult omalt poolt tekib küll vahepeal selline eetiline konflikt, et mina, kes ma ei ole füüsiliselt vägivaldne ja selline väga rahumeelne inimene ja hästi kompromissialdis, (.) siis aeg-ajalt ma tahaks panna mõnele tädile, (.) kes tuleb ja valetab sulle nii armsalt silmad pliksivad pliks pliks pliks näkku, käed hellalt ümber kaela ja kägistada kõvasti [tõstab käed demonstratiivselt üles ja näitab kuidas] /.../ noh lihtsalt tekib tunne, et ma ei suuda seda valet enam kuulata, aga mina kui ametnik ei saa ka mitte midagi öelda, ma pean lihtsalt kõrvad lonti ja kuidagi läbi rooside või lillede talle seda mõista andma, et ma ka nagu kuu pealt kukkum ei ole.“ (KOV sotsiaaltöötaja)

*„Teinekord on iseendal valus mõelda **füüsiliselt valus** kohe, et kuidas lastele tehakse ülekohut ja omad kõige lähedasemad ja sealt tekib selline eetiline sealt tekib /.../ **tohtu tahtmine** öelda talle nii halvasti eksju, et ta on **halb ema**, et kas sul häbi ei ole ja võib-olla veel mõni halvem sõna sinna juurde /.../ et aga tähendab me ei saa seda teha.“ (KOV sotsiaaltöötaja)*

Intervjueeritavate vastustest peegeldus klientide vastandamist endale. Kliendid olid selles käsitluse sotsiaaltöötajast erinevate arusaamade, huvide ja oskustega ning erinevate tõekspidamiste tõttu tuleb sotsiaaltöötajate arvates ka omavahelisi konflikte ette.

3.2 Raskused klientide abistamisel, mis tekitavad eetilisi vastuolusid

Sotsiaaltöös lahendamist vajavad probleemid ja eetilist kaalutlemist nõudvad situatsioonid põhjustavad erinevaid olukordi lastega tegelevate sotsiaaltöötajate töös. Järgnevalt teen ülevaate intervjuudes ilmnunud väärtuskonfliktidest, asutuse reeglitest, eetikakoodeksist, ametijuhendist ja seadustest tulenevatest vastuoludest, mis tekitasid eetilisi probleeme.

3.2.1 Koostööpartnerite arusaamade erinevus takistas kliendi aitamist

Sotsiaaltöö spetsialistide vahel tekkis koostööl vastuolusid erinevates elukohtades registrisse kantud klientide abistamisel. Põhiliseks takistuseks oli seaduste erinev tõlgendamine. Ühel juhul mainiti ka haridusest tulenevalt arusaamade erinevust kui takistust koostööl.

Järgnevas loos kirjeldab sotsiaaltöö spetsialist aktuaalset probleemi kahe kohaliku omavalitsuse vahel, kus abivajav pere elab ühes ja on elanike registrisse kantud teises omavalitsuses. Respondendi arvates oli kliendi abistamine oluline, kuid teise omavalitsuse spetsialist leidis, et klient peaks olema nende kohaliku omavalitsuse elanike registris. Sarnastes olukordades peavad omavahel suhtlema mitmed erinevate piirkondade organisatsioonide ja asutuste spetsialistid, kus tekib palju eetilisi, vastutuse jagamist puudutavaid küsimusi, kuidas leida kõige parem lahendus. Kirjeldatavas loos ilmnes, et sotsiaaltöö väärtusi austav töötaja on sattunud konflikti kolleegidega, kes oma töös lähtuvad ametijuhendist.

„See on praegu tõeline selline eetiline konflikt, et me peaksime tegelikult astuma oma kolleegidega ühte jalga, aga on tekkinud ja kusjuures ei ole tekkinud meist, meie oleme siin nende asjade juures olnud, aga aru me ei saa mispärast nad on nagu hakanud ründama, et miks meie ei ole käitunud kohe, et inimesele nõu andnud, et ta meile sisse kirjutab, kusjuures me ei ole seda esmaseks pidanud, esmaseks oleme pidanud üldse nagu selle inimese abistamist vajadusel onju, nii et vot selline konflikt meil oli ja kuidas ta nüüd lõpeb seda me ei tea.“ (KOV sotsiaaltöötaja)

Antud intervjuud tehes, oli märgata, et respondent tundus sellisest suhtumisest häiritud olevat. Ilmselt seetõttu, et ta tegutses enda meelest õigesti, kuid teise kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötaja seda sel viisil hinnata ei osanud. Lugu lõpeb sotsiaaltöötaja tõdemusega, et ta ei saanudki aru, millest koostöö tõrge tingitud oli, mis selle taga oli, miks koostöö ei sujunud. Professionaalse eetilise lähenemisena nägi sotsiaaltöötaja kliendi esmaste vajaduste täitmist. Kirjeldatud loost järeldeb, et jutustaja tajub, et teine sotsiaaltöötaja ei aja temaga sarnast asja ja puudub professionaalne solidaarsus juhtumi lahendamisel. Antud respondendi loo kirjeldus läheb vastuollu teoorias osas käsitletud sotsiaaltöö väärtustega, kus Dominelli (2002:15) seob väärtused professionaalse identiteediga, mis võimaldab praktikutel oma tööst rääkida, tekitades tunde, et nad räägivad sarnastest asjadest. Kokkuvõtvalt võib öelda, et tegemist on kahe elukutse esindaja erinevatest arusaamadest tuleneva väärarusaamisega, kus klientide abistamisel on väga oluline sotsiaaltöötajate omavaheline koostöö ja ühine arusaam juhtumite lahendamisel.

3.2.2 Sotsiaaltöötaja ei saanud aidata nii, nagu oleks soovinud

Järgmisena analüüsin lugusid, kus sotsiaaltöötajad ei saanud klienti aidata nii nagu nad oleksid soovinud. Siinkohal on oluline märkida, et intervjuudes põhjendati abistamise piiritletust sellega, et inimesed ise ei ole nõus tihtipeale pakutavat abi vastu võtma. Respondendid räägivad intervjuudes, et vägivallega seotud probleemid naiste ja laste suhtes on nende arvates alati rasked. Juhiti tähelepanu ka sellele, et ohvrid ei julge enda olukorrast kõnelda, kartes selle avalikustamist. Mehest nii majanduslikult kui sotsiaalselt sõltuvad naised tajuvad, et nad ei ole suutelised iseseisvalt hakkama saama. Seetõttu on naised järjest enam sõltuvad vägivaldsest partnerist ega taha abi otsida, kui nad ise ja/või lapsed on ohvrid. Häbi ja pere privaatsus sulgevad kodu uksi abistava praktiku ees. Piinlikkustunne ei seostu mitte ainult perevägivallega, vaid ka abi saamise ja küsimisega.

Loos osalejateks olid perekond – ema, isa ja poeg ning sotsiaaltöötaja.

*„Mhmh siis vahel takistavad seadused. /.../ Lugu, kus üks koduvägivald tuli välja, hästi kaua aega kestnud, isa peksab ema. Seal oli, siis nii, et see pere vanem poeg, kes isa jaoks on kasupoeg tegi avalduse politseisse. Muidugi ema keeldus igasugust avaldust tegemast. Prokuratuur vist isegi jah pöördus ka minu poole, et ma teeksin kodukülastuse. /.../ ema käest ma ei saanud midagi kätte, aga /.../ ta oli **nii sinine** ja paistes, aga need põhjused, mis ema rääkis ahh komistasin rõdu uksele kukkusin. Noh selge see, et see ei ole niiviisi. /.../.“ (KOV sotsiaaltöötaja)*

Spetsialist kirjeldab loo tausta, et olukorda minu jaoks paremini arusaadavamaks teha ja annab tegevust kirjeldades mõista, et tegemist on probleemiga, kus „*tema käed kliendi abistamisel jäävad lühikeks*“, sest ema ei julge oma mehele vastu hakata.

„Ja siis kui ema teada sai, et ta poeg ikkagi oli teinud avalduse ja see asi läks menetlusse, siis ema andis pojale valida, kas sa võtad avalduse tagasi või pead välja kolima ja ära minuga enam suhtle. Pole raske arvata, mis üks alles kutsekoolis õppiv noormees otsustab, noh loomulikult ju otsustas, et jääb koju. /.../.“ (KOV sotsiaaltöötaja)

Sotsiaaltöötaja ametikohustus on tagada inimeste heaolu ning tema jaoks kerkib esile küsimus, kuidas kaitsta kliendi huve ning heaolu austades kliendi enesemääramisõigust.

Intervjueeritav räägib kliendi abistamist kirjeldades:

„Ma püüdsin selle pojaga kontakti saada, veel pärast hiljem sügisel ka, aga ta ei tahtnud kontakti. Me muretsesime talle kutsehariduskeskuses ühiselamukoha, et tal oleks koht, kus elada, aga ta ikkagi ei läinud sinna. /.../ Et sisuliselt ongi nii, et kõik vist hoiavad hinge kinni ja loodavad, et mitte midagi ei juhtu. Absurdne olukord, et siin, ma nagu kergelt olin kohtuniku peale pahane, (.) et kuidas nii saab, aga ju siis saab, noh loomulikult saab nemad ju peavad ka seadustest lähtuma ja (.) ja, igal mõjutusvahendil peab ju mingi alus olema selge see.“ (KOV sotsiaaltöötaja)

Kohaliku omavalitsuse spetsialist ühelt poolt väljendas, kuidas ja mida ta on olukorra lahendamiseks teinud. Teiselt poolt tõi ta esile enda abitust sellelaadseid olukordi lahendada. Samuti kohtuniku töö kutsus sotsiaaltöötajas esile nõrdimust, kui mees sai aresti alt vabaks. Samas nentis, et ka nemad lähtuvad oma töös seadustest. Seadused piiravad sotsiaaltöötaja volitusi antud olukorras tegutseda, seega selle juhtumi puhul oli tegemist kutse-eetika ja seaduste vahelise konfliktiga. Seetõttu jäävad sageli sotsiaaltöötaja võimalused abi osutamisel piiratuks ja sellelaadsetes olukordades on üksi raske midagi ära teha. Teades rasket kodust olukorda, sotsiaaltöötaja kõhkles, kas hoolitseda lapse heaolu eest või mitte. Antud loo puhul on eetiliseks dilemmaks, kuidas ja kas sekkuda pereellu, näiteks alustades ametlikku vanemlike õiguste piiramist või jääda passiivseks ja leppida pere otsusega ise olukorraga toime tulla, pigistades „*silm kinni*“ ning ema ja poeg kannatavad edasi.

Teises loos, kus vastaja ei saanud klienti aidata, oli tegu ühe pere isa poolse vägivalla kahtlusega. Peres oli ka rahaliselt raske olukord. Emaga ühendust võttes aga ema vastas, et kõik on korras, ärge meid enam tülitage. Respondent informeeris ka politseid, kes võttis ühendust perearstiga, et teada saada, kas ema on pöördunud abi saamiseks arsti poole. Sotsiaaltöötaja pidas väga oluliseks piiride ja privaatsuse teemat, seostades privaatsust liigse sekkumisega. Ta kartis, et sekkus juhtumi lahendamisel liiga palju ja olukorda analüüsid arutles, kas ta oli eetilistest piiridest üle astunud või mitte, sest kliendi arvamuse austamisel kui ühele sotsiaaltöö põhimõtetele – enesemääramisõigusele tuginedes hüljatakse klient ja jäetakse oma muredaga hätta. Selle loos toimus eetiline kaalutlemine enesemääramisõiguse austamise ja kohustuse abivajaja eest hoolitsemise vahel.

Kolmandas loos, kus spetsialistid ei saanud aidata nii nagu oleks soovinud, kujunesid turvakodu sotsiaalpedagoogi jaoks emotsionaalselt kõige raskemateks ja raskesti talutavateks olukorrad, kus abivajajate probleemide lahendamine olid pikale veninud ja kliendid olid teadmatuses oma tulevikust ning sotsiaalpedagoogile esitatud küsimustele oli raske vastata, kuna olukorra lõplik lahendus ei olnud veel teada.

„Mõni juhtum see häirib ses mõttes, et kahju, kahju pole õige sõna, aga lastel on raske ka kui nad ei tea, mis nende elusaatust ees ootab, on et kui nad turvakodus elavad juba pool aastat juba kaks aastat, siis lapsed tulevad küsima /.../ et, mis minust saab, kas ma pean lastekodusse minema, kas ma pean koju tagasi minema ja siis on veel öeldud, et /.../ kui mul sünnipäev on, kas sa tuled mind lastekodusse vaatama, lapsed isegi ei teagi, et nad lastekodusse lähevad, aga peas on need mõtted, oletused juba olemas. Kui juhtum venib pikale, siis pole meie võimuses seda nii ruttu lahendada.“ (Turvakodu sotsiaalpedagoog)

Sotsiaalpedagoogi kirjeldatud lugu peegeldas tema kohatist paratamatuse ja jõuetuse tunnet, kus ta ei saanud lahendada kliendi probleeme tema vajadustest lähtuvalt, kuna seadusest tulenevad reeglid takistasid sotsiaalpedagoogi tegevust. Sotsiaaltöötajal on raske vastata lapsele, mis temast saab, kas ta jääb turvakodusse, läheb asenduskodusse või koju. Lastele ei tohi anda lubadusi, mida ei saa täita, ja sellest tekib eetiline konflikt, kas rääkida lastele tõtt teades, et see kahjustab neid, või jätta mõned asjad enda teada, olles teadlik kliendi informatsiooni saamise õigusest. Ta peab lapsele asju nii seletama, et see ei tohi anda lootust, kui ei tea, mis temast saab.

3.2.3 Sotsiaaltöötaja väljub teadlikult oma tööülesannete piirest

Sotsiaaltöötajad kirjeldasid eetilisel vastuolulistena juhtumeid, kus nad teadlikult väljusid oma tööülesannete piirest, et aidata kliente. Üks intervjuueeritavatest tõi näitena loetelu tööalaste asetat leidnud juhtumitest, kus varem klientideks olnud inimesed pöördusid abi saamiseks sotsiaaltöötaja poole.

*„Tulevad endised kliendid siia rääkima, (.) kes on turvakodus varem viibinud, (.) siis just väljaspool turvakodu olevate klientidega näiteks meediku juures käimine, psühholoogi juurde suunamine soovitamise, lastekaitsega rääkimine, juhtumikorraldus, **kodukülastus** koos lastekaitsetöötajaga, ikkagi laste ja kliendi heaoluks, et neid on hulga tehtud, (.) omast ajast ja vabal tahtel.“ (Turvakodu sotsiaalpedagoog)*

Turvakodu sotsiaalpedagoogi tööülesanne on nõustada ja aidata turvakodus elavaid kliente – kui tema poole pöördub mõni endine klient, siis tekib eetiline küsimus, kas ta aidates käitub õigesti, kui tegelikult peaks see klient pöörduma kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöö spetsialisti poole. Eetiline kaalutlemine toimub abistamise ja mitte abistamise vahel, kus põrkuvad erinevate osapoolte huvid. Sageli ei piirdata inimeste abistamisel ainult tööülesannetest tulenevast tegutsemisest ja tööajast, vaid aidatakse ka siis, kui puudub kohustus ja tööaeg on lõppenud. Siinkohal võib järeldada, et sotsiaaltöötajad ise tunnevad vajadust inimestele probleemidele korrald abi osutada. „*See on vist selline iseloomuomadus, ei nad ei oska öelda ja ikka aitavad*“ (KOV sotsiaaltöötaja). Nad ei arva, et kuna ametijuhend abistamist ette ei näe, ei ole kohustust ka sellega tegeleda. Inimeste heaolu on neile oluline ja nad soovivad kliente igati abistada. Selline abistamise soov võib tuleneda sellest, et oma tegevuses võetakse aluseks sotsiaaltöö väärtused ja põhimõtted, kus seadusandluse vastuoludest hoolimata ei tohi jätta reageerimata kui keegi vajab abi (Sotsiaalala töötaja eetikakoodeks 2005:1). Samuti soovist end endale ja teistele vajalikuna näidata, jättes tähelepanuta enda eest hoolitsemise vajaduse eetilises praktikas.

3.2.4 Sotsiaaltöötaja rollikonflikt

Intervjuude analüüsimisel selgus, et mitu vastajat olid kogunud vastuolulistest tööülesannetest tingitud raskusi. Järgnevalt kirjeldan respondentide vastustest ilmnenu eetilisi kaalutlusi, kus

sotsiaaltöötajal oli juhtumit lahendades kaks omavahel vastandlikku iseloomuga tööülesannet, aitaja ja kontrollija, kus toe ja kontrolli vaheline piir on ebaselge.

„Ema, kes astus neli kuud tagasi lihtsalt oma pere juurest minema, isa tõstis kuu aega tagasi käed üles, nüüd on lapsed kaks väikest tüdrukut, tibatillukesed kahe- ja nelja-aastased on elanud tädi juures, aga tädi ka ei jõua, nii et me tahtsime panna lastekodusse, aga nüüd ema ikkagi nutab ja tahab võtta. Loomulikult me aitame ema, aga samal ajal me peame kaitsma selle hooletu ema eest lapsi, et käib nagu käsikäes, et ma tahan öelda vahel tuleb vanemate eest lapsi kaitsta /.../ Laste kaitsmise probleeme ja küsimusi on väga mitmesuguseid, et kelle eest lapsi kaitsta ja kompaktset tuleb seda asja võtta ja kui me kaitseme.“ (KOV sotsiaaltöötaja)

Antud näite puhul seisneb eetiline konflikt selles, et sotsiaaltöötaja on juhtumiga tegeledes nii kliendi toetaja kui kaitsja rollis. Respondent aitas nii ema kui last, olles nii ema toetaja kui lapse kaitsja rollis. Olukordades, kus on kaalumisel lapse hooldusõiguse peatamine, kaitseb laste huve sotsiaaltöötaja ja teiselt poolt peab ta toetama ja abistama vanemaid, et lapsel oleks võimalik kasvada loomulikus keskkonnas- kodus koos oma bioloogiliste vanematega.

3.3 Raskused ja toetus vastuoluliste olukordade lahendamisel

Otsides vastust küsimusele, millist toetust sotsiaaltöötajad vajavad ja saavad, tuli intervjuude käigus välja mitmeid situatsioone, kus spetsialistid soovisid vastuoluliste juhtumite lahendamisel tuge ja võimalust jagada vastutust.

„Tegelikult me omavahel hästi palju suhtleme ja arutame neid teemasid, mis sa arvad, et kuidas ma sellele perele lähenen või mis mina näiteks pean tegema, et selles suhtes kolleegiga küll /.../ Me oleme kolmekesi, mina- lastekaitsespetsialist, sotsiaalnõunik ja hoolekandespetsialist. Tegelikult hästi palju arutame koos ikkagi kui mingid situatsioonid on, et me teame, et see ka kuskile välja ei imbu, see ei lähe siit seinte vahelt välja /.../ siis tegelikult on väga hea, et inimese käest saad küsida, kui mul on see olukord seal lahendada, et kuidas nagu sina näed ja kuidas seal see olukord on /.../ Et noh meil omavahel kolmekesi hästi see koostöö sujub, et seda me saame nagu nõu ja abi ja kõike, saame nagu jagada.“ (KOV sotsiaaltöötaja)

Eetiliselt keerukate olukordadega praktikas toimetulemisel pidasid intervjuueeritavad üheks tõhusamaks abistavateks vahendiks kolleegide toetust. Kui tuua paralleele teooria osa käsitlusega, siis supervisioon võib toimuda võrdsete kolleegide vahel või superviisoriks võib olla suurema kogemusega spetsialist (Tsui 2005, Karvinen-Niinikoski 2005, Phillipson 2002, Selg 2007, 2006). Sotsiaaltöötajate lugude kirjeldustest tuli välja, et nad peavad vajalikuks

saada kolleegide vahelist supervisiooni, kui on raske klient või juhtum, mistõttu otsuse tegemine on väga raske. Supervisioon aitab klienti ja tema olukorda paremini mõista, saada rohkem teadlikuks iseenda reaktsioonidest ja vastutusest kliendile ning leida uusi töötamise viise konkreetse juhtumi ja teiste sarnaste kliendi olukordade jaoks.

Käesolevas uurimuses lastega tegelevad sotsiaaltöötajad proovisid leida võimalusi lahendada tekkinud vastuolusid enamasti ise, viidates sotsiaaltöö põhilistele põhimõtetele. Nad kasutasid eetiliste raskuste lahendamisel kolleegide vahelist konsultatsiooni, kuid ei maininud olukorra kirjeldamisel eetikakoodeksit. Eetikakoodeks ei paku konkreetseid juhiseid, vaid viitab põhilistele sotsiaaltöö põhimõtetele ja hõlmab üldist kirjeldust sotsiaaltöötajate ametialasest vastutusest. Eetikakoodeksi mõte anda pidepunkte mõtisklusteks, kahtlusega toimetulekuks ja mitmekülgset kaalutletud otsusteks, kuidas on kõige õigem ühes või teises olukorras käituda (Selg 2010). Ka ei mainitud ESTAt ja eetikakomiteed, mis annavad sotsiaaltöötajatele nõu ja tuge. Põhjuseks, miks eetikakoodeksist ei räägita võib olla see, et kuna kirjeldades erinevaid juhtumeid detailselt, ei mõelda sellele eraldi, vaid see on iseenesest mõistetav. Samas võib olla põhjuseks ka see, et spetsialistid ei teadvusta endale eetikakomitee ja ESTA konsultatsiooni võimalusi või ei teagi neid ja püüavad eelkõige olukorda lahendada. Papadaki ja Papadaki (2008) uurimuses „Eetiliselt keerukad olukorrad seoses organisatsiooniliste tingimustega: sotsiaaltöötajate kogemused Kreetal“ (*Ethically Difficult Situations Related to Organizational Conditions Social Workers' Experiences in Crete, Greece*) ilmnes samuti, et Kreeta sotsiaaltöötajad eetilist kaalutlemist vajavate olukordade lahendamise kirjeldamisel ei maininud Kreeta sotsiaaltöö eetikakoodeksit, eetikakomiteed ega sotsiaaltöö assotsiatsiooni.

3.4 Kuidas sotsiaaltöötajad mõistavad enda rolli eetiliselt rasketes olukordades?

Intervjueeritavaid oli suhteliselt raske panna rääkima iseendast ja oma kõhklustest, mistõttu respondentide eneseesitlus ning roll ei olnud kirjeldatud lugudes nii otseselt välja toodud. Pigem kirjeldasid respondendid detailselt erinevaid juhtumeid ja sekkumist kliendi olukorra

lahendamisel. Kui otsida vastust küsimusele, kuidas sotsiaaltöötajad mõistavad enda rolli eetilisel rasketes olukordades, siis selgub, et enda rolli defineeriti kui abistajat, kelle peamiseks probleemi lahendamise meetodiks on rääkimine:

„Vahel on mul olnud küll mõte, et meie ainuke relv on rääkimine, sest tegelikult meil on lastekaitse seaduses kohustus kaitsta lapsi, aga puudub rakendusseadus, mida me selleks teeme, meil ei ole ju kirjas mida me võime teha, et lapsi kaitsta ja siin ongi ainult see sama selle sama töötaja häälaparaat, et lihtsalt ütleme, et kui osavalt ta oskab neid konflikte lahendada /.../ et kuidas oskab lepitada ja kuidas ta oskab nende asjadega toime tulla.“ (KOV sotsiaaltöötaja)

„Kõigepealt tuleb enda jaoks mingisugune pilt luua, et kuidas minna ja kui sul on siis siht, et mingisugune kondikava, et kuidas asja lahendada, siis tulebki minna ja tulebki väga palju sõltub sellest, kuidas nende inimestega suheldes, kuidas ennast kehtestada ja kuidasmoodi inimesele selgeks teha /.../.“ (KOV sotsiaaltöötaja)

Respondendid pidasid olukordade lahendamisel oluliseks oskuslikku suunamist, rääkimist ja oskust konflikte lahendada, olla lepitajaks. Intervjuudest tuleb välja huvitav arusaam Eesti sotsiaaltöös, kus kliente aidata ei tohi, et kõik probleemid tuleb lahendada rääkides. Oma väljendusviisides tõstsid nad esile juhtumite unikaalsuse põhimõtte, et olukordi tuleb lahendada vastavalt juhtumile, ja oma rolli ning käitumist põhjendasid seadustest, eetikakoodeksist, ametijuhendist ja kliendi huvidest tulenevalt.

„Meil võib olla oma arvamus ja meil on oma arvamus kuigi me ei saa selles sada protsenti kindel olla /.../ me peame eetilise konflikti lahendama nii, et kasu saaks ikkagi see laps.“ (KOV sotsiaaltöötaja)

„Kõikide nende eetiliste, ebaetiliste probleemide lahendamisel me peame lahendust leides käituma nii, et lapsel oleks hea.“ (MTÜ sotsiaalpedagoog)

Sotsiaaltöötajate ressursid selliste olukordade lahendamiseks või leevendamiseks on spetsialistide sõnul

„Eelkõige ikka oskused, teadmised, seadusandlus, võimalused, et kohad, kuhu klienti suunata abistamiseks, nõustamiseks ja koostöö on ka üks ressursid teise sotsiaaltöötajaga (3) tegelikult iseenda tööriist oled.“ (Turvakodu sotsiaalpedagoog)

Juhtumite lahendamisel peeti oluliseks unikaalsust ja kohandumist just selle looga.

„Erinevaid olukordi aitab lahendada praktiline kogemus küll, (.) aga seda ei saa, ei tohigi mõelda näed ahhaa eelmine kord juhtus niiviisi nüüd on sama lugu. Kõik juhtumid võivad erinevad olla (.) Jah, et nüüd hakkad meenutama, et oi et nüüd ma käitun täpselt niiviisi või teen räägin temaga eelmine kord rääkisin. Juhtumid on erinevad, inimene on erinev tema valulävi on erinev, ka laste endi elukogemus ja taluvusepiirid on erinevad, et (.) mitte kunagi ei saa kindel olla nii, et kõik on ühtmoodi.“ (Turvakodu sotsiaalpedagoog)

„Iga kord on erinev. Seda ei saa et ma tulen kindla põhimõtte, kindla teadmise, et nii on iga looga, see oli eile ka ju sama juhtum käitusin samamoodi, ei sa igasse

juhtumisse, viid ennast kurssi, kuidas on ja siis kohandad seal, pakud just sellele kliendile vastavalt vajalikke teadmisi ja kui sa ei tea siis ütledki seda, et sa ei tea, ma uurin.“ (MTÜ sotsiaalpedagoog)

Intervjueeritavad pidasid oluliseks individuaalset lähenemist, kus iga inimene on omaette isiksus, kellel on omad rõõmud ja omad hädad, millega tuleb arvestada (Biestek 1961, ref Banks 2012:45,46). Sealhulgas tõid nad ka välja, et kõik inimesed on oma olemuselt erinevad.

Erinevate situatsioonide lahendamisel pidasid vastajad tähtsaks oma piiride tunnetamist. Mitmete spetsialistide sõnul on oluline kliendi privaatsuse austamine. Respondentide poolt kirjeldatud lahenduste puhul paistab silma, et peamiselt lähtutakse hetkeolukorrast ja kliendiga seotud varasematest kogemustest. „*Tundes seda peret ja teades seda tausta, siis ma üldiselt arvan, et sinna ma ikka astun teinekord etteteatamata sisse, sest seal väga tihti on lapsed üksinda kodus.*“ (KOV sotsiaaltöötaja) Arutluse käigus jagasid intervjueeritavad ka soovitusi, kuidas peaks eetilisel probleemses olukorras käituma:

*„Minu arvates peab olema nii, et eetiliselt peab käituma iga sotsiaaltöötaja /.../ ma siiski arvan tööd tehes sotsiaaltöötaja ja lastekaitsetöötaja vot peab olema alati eetiline. (.) Kui tekib olukord, et juba tulevad enda mingid isiklikud asjad või oma lähedaste või oma sõpruskonda kuuluvate inimeste asju peab lahendama, vot siis peab olema **nii palju eetiline** lastekaitsetöötaja ja noh sotsiaaltöötaja, et ta, siis loobub sellest asjast ja see õigus on ju alati olemas ja võimalus olemas, et ma siiski arvan, et iga sotsiaal- ja lastekaitsetöötaja peab olema eetiline ja alati käituma nii.“ (KOV sotsiaaltöötaja)*

3.5 Intervjuudes esinenud vastuolud

Eraldi võtsin vaatluse alla respondentide intervjuudes jutustatud lugudest välja tulnud vastuolud. Neid oli intervjuudes küll vähe, aga leidsin, et on antud teemat käsitledes olulised ja vajavad ära märkimist, kuna esinenud vastuolud näitavad sotsiaaltöötajate eetilist käitumist erinevates olukordades.

Kui jälgida seda, kuidas räägitakse lugusid eetilist kaalutlemist nõudvatest olukordadest sotsiaaltöö praktikas, siis jäi silma see, et intervjueeritavad kasutasid lugude jutustamisel kirjeldamisviisi, kus vastaja väitis intervjuu alguses, et eetilist kaalutlemist vajavaid olukordi ning töös ette tulevaid konflikte on palju ja nende seast on raske valida, millist kirjeldada.

„Neid situatsioone on palju“ (KOV sotsiaaltöötaja). Samas intervjuu lõpus ütleb sotsiaaltöötaja, et neil on kõik hästi ja koostöö sujub ning konflikte ei ole. Seda võiks selgitada asjaoluga, et nad soovisid näidata ennast paremast küljest või tahtsid intervjuud lõpetada positiivse noodiga. Näidates, et kuigi teema on raske ja töös tuleb ette vastuolulisi olukordi, on sotsiaaltöö huvitav ja lisaks negatiivsele on ka palju positiivset.

Teise näitena võib tuua olukorra, kus üks respondent oma intervjuus kahes erinevas loos kirjeldab konfidentsiaalsuse põhimõtet erinevalt. Kõigepealt kirjeldab, kui oluline on delikaatsete teemade juures konfidentsiaalsuse põhimõtet sotsiaalalal töötavatel ametitel järgida, tuues näitena järgneva loo, mille osalisteks olid sotsiaaltöötaja ja lasteaiaõpetajad. Alguses kirjeldas spetsialist oma külastust lasteaeda ning konfidentsiaalsuse olulisust tundlike teemade puhul järgnevalt:

„Ma käisin lasteaias, eelmine nädal, meid kutsuti just nagu väärkoheldud lastest rääkima ja mis on üldse võimalused, kuidas üldse see toimetamine selliste peredega käib et, kui lasteaia kasvatajatel tekib mingi kahtlus, et peres ei ole kõik korras, kuhu nad peaksid pöörduma kõigepealt ja siis ma seal rääkisin juhtumist ka just selle konfidentsiaalsuse kohapealt ja ütlesin, et kui mingisugune info teile tuleb, et siis see peab jääma ainult juhataja ja näiteks selle konkreetse rühma kasvatajate vahele, see ei tohiks kõrvale minna.“ (KOV sotsiaaltöötaja)

Intervjueeritava jutust tuli välja, et lasteaiaõpetajad pahandasid sotsiaaltöötaja arvamuse peale, et nad omavahel juhtumeid arutavad, kuid tegelikult ta nii ei arva ja soovis mõista anda, et inimesed kardavad lugude avalikuks saamist. Selle loo puhul oli eetiliseks lahenduseks informeerida ja selgitada kasvatajatele delikaatses situatsioonis olevate inimeste vajadusi ja konfidentsiaalsuse olulisust.

Samas intervjuu lõpus kirjeldab respondent, kuidas koostöö erinevate asutuste vahel toimub, jättes tähelepanuta konfidentsiaalse põhimõtte järgimise, mida ta varem kirjeldatud loos rõhutas:

„Aga me kolleegidega pidevalt helistame teineteisele ja küsime nõu. Ikka nii peaaegu, et iga nädalaselt, et mida mingis olukorras teha, et kuidas nemad on teinud, kas nad on olnud sellises olukorras?“ (KOV sotsiaaltöötaja)

Sotsiaaltöötaja räägib intervjuu lõpus rahulolevalt, kuidas koostöö erinevate asutuste ja spetsialistidega toimib. Siin tekkis respondendi juttu kuulates vasturääkivus sellest, et intervjuu alguses kirjeldas ta haridusest tulenevat erinevust kui takistust koostöös:

*„Ma tundsin, et arusaamade erinevus sotsiaaltööst on üsna erinev. Küllap on see ka hariduse küsimus /.../ vahetevahel mina oleks mõnda asja teinud hoopis teistmoodi.“
(KOV sotsiaaltöötaja)*

Siis ütleb, et koostöö kõigiga sujub hästi, ning lisaks väidab, et konfidentsiaalsus on oluline, ja nüüd kirjeldab, kuidas kolleegidelt eetiliselt keerukates olukordades nõu küsib.

KOKKUVÕTE UURIMISTULEMUSTEST JA JÄRELDUSED

Minu bakalaureusetöö eesmärgiks oli uurida, kuidas lastega tegelevad sotsiaaltöö spetsialistid kirjeldavad eetilisel keerukaid olukordi. Lähtuvalt töö eesmärgist tõstatasin kaks uurimisküsimust: milliseid juhtumeid oma praktikast sotsiaaltöötajad kirjeldavad eetilisel probleemsetena ja kuidas sotsiaaltöötajad kirjeldavad enda käitumist eetilisel konfliktsetes olukordades?

Uurimuse tulemusena selgus, et sotsiaaltöötajate poolt jutustatud lood puudutasid vastuolulisi situatsioone, mis kujunesid välja seoses sotsiaaltöös ette tulevatest põhimõtetest ning väärtustest nagu konfidentsiaalsus, eetilisuus ja sotsiaaltöötajate iseloom.

Sotsiaaltöös tuleb olukordi lahendada vaadates igat juhtumit eraldi. Sageli lähtutakse ametialasest vastutusest, üldistest põhimõtetest, kutse-etikast ja oma teadmistest ning kogemustest. Sama tulemus leidis kinnitust ka varasemates uurimustes (nt Papadaki, Papadaki 2008, McAuliffe, Sudbery 2005, Banks, Williams 2005, Mattison 2000).

Kõige raskemad olukorrad on seotud lastega. Sageli tuli teha otsuseid lapse ja tema perekonna üle. Tihti kurvastas intervjuueritavaid ka see, kui nad ei saanud klienti aidata.

Mitmed lastega tegelevate spetsialistide poolt jutustatud lood puudutasid situatsioone, mis kujunesid seoses kliendi abistamisega. Konflikte kirjeldati, kui tekkisid vastuolud omavahelises koostöös kliendi heaolu tagamisel, kui vanemad seadsid enda huvid laste heaolust ja vajadustest kõrgemale. Veel avaldusid kirjeldatud juhtumites eetilised konfliktid, kui kliendid ei soovinud abi juhtumite lahendamisel vastu võtta. Tekib küsimus, kas inimeste abistamisel ollakse eetilisuse piiridest üle astunud või mitte; kui austatakse kliendi soove ja arvamust, siis enesemääramisõigusele tuginedes jäetakse klient oma muredega üksi. Sageli on spetsialistil tööülesandeid nii aitaja kui kontrollijana, kus toe ja kontrolli vaheline piir on ebaselge.

Uurimusest selgus, et oluliseks peeti eetiliste probleemide lahendamisel rääkimist. Eetilisel raskete juhtumite puhul on oluline arutada probleeme ka kolleegidega.

Soovitused edasiseks uurimiseks

Järgnevalt toon välja mõned töö tulemustel põhinevad endapoolsed mõtted ja soovitused, mis mul töö kirjutamisel tekkisid. Tööd kirjutades kogesin, et lastega töötavate sotsiaaltöö spetsialistide kirjeldatud lugude esitlused sisaldavad nüansse, millele võiks tähelepanu pöörata ja edasi uurida. Näiteks erinevad eetikat käsitlevad dokumendid ja organisatsioonid ning nendele toetumine erinevate eetiliste probleemide lahendamisel. Huvitav oleks ka uurida lastega tegelevate sotsiaaltöö spetsialistide kogemusi refleksiivsusest ja supervisiooni vajadusest ning võimalustest konfliktsetes olukordades. Spetsialistid sellest ei rääkinud, kuid oleks huvitav uurida, mida arvatakse abist, mida neile pakub ESTA, eetikakomitee ja eetikakoodeks. Sotsiaaltöötajate kogemuste uurimine võib olla ka praktiliseks abiks Eestis sotsiaalala töötajate eetikakoodeksi täiendamisel.

KOKKUVÕTE

Käesolevas bakalaureusetöös analüüsisin sotsiaaltöötajate poolt kirjeldatud lugusid, eesmärgiga uurida, kuidas lastega tegelevad sotsiaaltöö spetsialistid kirjeldavad eetilist kaalutlemist vajavaid olukordi. Uurimuses osalesid kuus lastega töötavat sotsiaaltöö spetsialisti, kes igapäevaselt oma töös puutuvad kokku lastega – lastekaitsetöötajad, sotsiaalpedagoogid kui ka mõned sotsiaaltöö spetsialistid, kellel on lisaks lastega töötamisele ka teisi sihtgrupe.

Töö teoreetiline osa andis ülevaate eetikast üldiselt ning sotsiaaltöö põhimõtetest ja väärtustest, sotsiaaltöötaja refleksiivsusest ja supervisiooni olulisusest, seoses eetiliste probleemidega. Lisaks käsitles kirjanduse ülevaade Eestis sotsiaaltöö eetikaga tegelevat organisatsiooni (Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioon) ning Eesti ja Soome eetikakoodekseid.

Uurimisküsimustele vastuste leidmiseks viisin töö raames läbi viis struktureerimata intervjuud. Empiirilise materjali kogumisel ja analüüsimisel lähtusin temaatilise analüüsi põhimõtetest, pöörates tähelepanu sellele, millest ja kuidas sotsiaaltöötajad räägivad.

Läbiviidud uuringu tulemustest selgus, et mitmed lastega tegelevate sotsiaaltöö spetsialistide poolt jutustatud lood puudutasid eetilist kaalutlemist situatsioonides, mis kujunesid seoses olukorraga:

- Kui tekkisid konfliktid sotsiaaltöötajate omavahelises koostöös kliendi heaolu tagamisel.
- Kui tekivad eriarvamused erinevate osapoolte vahel.
- Kui vanemad seadsid enda huvid laste heaolust ja vajadustest kõrgemale.
- Kui sotsiaaltöötajal on vastandliku iseloomuga tööülesanded aitaja ja kontrollijana, kus toe ja kontrolli vaheline piir on ebaselge.
- Kui sotsiaaltöötajad ei saanud aidata nii nagu nad oleksid soovinud.
- Kui tulid esile sotsiaaltöötajate endi raskused klientide ja nende perekondadega koostöö saavutamisel.

Eetiliste probleemide põhjuseks oli enamasti vastuolu erinevate väärtuste ja põhimõtete vahel. Respondendid pidasid vastuoluliste olukordade lahendamisel oluliseks rääkimist ja oskust konflikte lahendada, olla lepitajaks. Eetiliselt vastuoluliste olukordade lahendamisel lähtutakse ametialasest vastutusest, üldistest põhimõtetest, kutse-etikast ja oma teadmistest ning kogemustest. Eetiliste konfliktide puhul on oluline arutada probleemseid olukordi ka kolleegidega.

Eetiliselt raskete situatsioonide analüüsist saadud tulemusi ei saa laiendada kõikidele lastega töötavatele sotsiaaltöötajatele. Küll aga peaks minu töö aitama mõista eetika olulisust sotsiaaltöö tegemisel ning erinevaid eetilistest kaalutlemist vajavaid olukordi, mis lastega töötavatel spetsialistidel praktikas ette võivad tulla.

KASUTATUD KIRJANDUS

Aavik, Toivo; Keerus, Külli; Lõuk, Kristi; Nõmper, Ants; Pevkur, Aive; Saarniit, Leno; Simm, Kadri; Sutrop, Margit; Tõnissaar, Margus; Vaher, Aire; Volt, Ivo (2007). Mis on eetikakoodeks? *Eetikakoodeksite käsiraamat*. Tartu Ülikooli eetikakeskus. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 11-13.

Argipäev, väärtused, elu, eetika (2012). Soome sotsiaalala spetsialisti eetilised juhised. (<http://www.eswa.ee/index.php?picfile=882> kasutatud 04.02.2013)

Banks, Sarah (2012). *Ethics and Values in Social Work*. Fourth edition. Basingstoke & New York: Palgrave Macmillan.

Banks, Sarah (2006). *Ethics and Values in Social Work*. Third edition. Basingstoke & New York: Palgrave Macmillan.

Banks, Sarah; Williams, Robin (2005). Accounting for Ethical Difficulties in Social Welfare Work: Issues, Problems and Dilemmas. *British Journal of Social Work*, 35(7), 1005-1022.

Bisman, Cynthia (2004). Social Work Values: The Moral Core of the Profession. *British Journal of Social Work*, 34(1), 109-123.

D' Cruz, Heather; Soothill, Keith; Francis, Brain; Christie, Alastair (2002). Gender, ethics and social work. An international study of students' perceptions at entry into social work education. *International Social Work*, 45(2), 149-166.

Dominelli, Lena (2002). Values in Social Work: Contested Entities with Enduring Qualities. Robert, Adams; Lena, Dominelli; Malcolm, Payne (toim.) *Critical Practice in Social Work*. Basingstoke: Palgrave, 15-27.

Eetika ja moraal (2013). Eetikaveeb. Tartu Ülikooli eetikakeskus. (<http://www.eetika.ee/141546> kasutatud 30.03.2013)

Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsiooni arengukava 2012-2015
(<http://www.eswa.ee/index.php?picfile=808> kasutatud 10.03.2013)

Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsiooni kodulehekülge (2013). (<http://www.eswa.ee> kasutatud 10.03.2013)

Elenurm, Taimi (2009). Töönõustamine aitab korraldada töösuhteid.
(<http://www.supervision.ee/moodul.php?moodul=CMS&Komponent=NewsFront&f=viewNews&id=5> kasutatud 04.02.2013)

Ezzy, Douglas (2002). *Qualitative Analysis. Practice and Innovation*. Crows Nest: Allen and Unwin Ltd.

Fook, Jan (2002). *Social Work Critical Theory and Practice*. London Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.

Ibrus, Kadri (2011). Mees orjastas Lasnamäel vaimupuudega naise ja müüs teda kui lapsprostituuti. *Eesti Päevaleht*. 14.märts 2011. (<http://www.epl.ee/news/eesti/mees-orjastas-lasnamael-vaimupuudega-naise-ja-muus-teda-kui-lapsprostituuti.d?id=51293492> kasutatud 04.02.2013)

Karvinen- Niinikoski, Synnöve (2004). *Social Work Supervision: Contributing to Innovative Knowledge Production and Open Expertise*. Nick Gould; Mark Baldwin (toim). *Social Work, Critical Reflection and the Learning Organisation*. Ashgate, 23-39.
(http://www.mv.helsinki.fi/home/sykarvin/SOCIAL_WORK_SUPERVISION.pdf kasutatud 17.01.2013)

Kiik, Riina (2010). Hea lugeja! Juhtkiri. *Sotsiaaltöö*, 4, 2.

Kreem, Robert (1995). *Sotsiaaltöö teooria ja praktika: lähtealuseid isikliku, perekondliku ja ühiskondliku elu tugevdamiseks*. Eesti Sotsiaaltöötajate Koondis Lääneriikides. Kirjastus Greif. Tartu.

Kutsestandard. Sotsiaaltöötaja III, IV, V (2006). Tervishoiu ja sotsiaaltöö kutsenõukogu.

Laanemäe, Aare (2000). *Eetika alused*. TTÜ Kirjastus.

Laherand, Meri-Liis (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Sulesepp.

- Lääts, Eve (2010). Suvised mõtisklused sotsiaaltöötaja ametist ja kutse-eetikast. *Sotsiaaltöö*, 4, 55-56.
- Mattison, Marian (2000). Ethical Decision Making: The Person in the Process. *Social Work*, 45(3), 201-212.
- McAuliffe, Donna; Sudbery, John (2005). 'Who Do I Tell?' Support and Consultation in Cases of Ethical Conflict. *Journal of Social Work*, 5(1), 21-43.
- Meinert, Roland G. (1994). *Issues in Social Work: A Critical Analysis*. Westport, Conn: Auburn House
- Paavel, Valdeko (2004). *Sotsiaaltöö ümbermõtestamine*. Tallinn: Avahoolduse arenduskeskus.
- Papadaki, Eeleni; Papadaki Vasileia (2008). Ethically Difficult Situations Related to Organizational Conditions. Social Workers' Experiences in Crete, Greece. *Journal of Social Work*, 8(2), 163-180.
- Parve, Valter (2006). Kes on nõrk? *Sotsiaaltöö*, 1, 26-27.
- Peeker, Helen; Rannastu, Kai (2008). Kutse-eetika järgimine on professionaalsuse esimene tingimus. *Sotsiaaltöö*, 5, 43-44.
- Phillipson, Julia (2002). Supervision and Being Supervised. Robert, Adams; Lena, Dominelli; Malcolm Payne (toim). *Critical Practice in Social Work*. Palgrave, 244-251.
- Pihlak, Merle (2000). Sotsiaaltöö uus definitsioon. *Sotsiaaltöö*, 6, 6-7.
- Pors, Merje (2008). TV3: sotsiaaltöö assotsiatsioon mõistis Palupera sotsiaaltöötaja tegevuse hukka. *Postimees*. 23.07.2008. (<http://www.postimees.ee/22414/tv3-sotsiaalto-associatsioon-moistis-palupera-sotsiaaltootaja-tegevuse-hukka/> kasutatud 04.02.2013)
- Reamer, Frederic G. (2006). *Social Work Values and Ethics*. Third edition. Columbia University Press.
- Saari, Mari (2006). Koostöösuhte loomine kliendiga. *Juhtumikorralduse käsiraamat*. EV Sotsiaalministeerium, TÜ Pärnu Kolledž, 19-25.

- Saxon, Catherine; Jacinto, George; A, Dziegielewska, Sophia. F. (2006). Self-Determination and Confidentiality: The Ambiguous Nature of Decision- Making in Social Work Practice. *Journal of Human Behaviour in the Social Environment*, 13(4), 55-72. (http://www.tandfonline.com.ezproxy.utlib.ee/doi/pdf/10.1300/J137v13n04_04 kasutatud 12.01.2013)
- Selg, Marju (2012). „Argipäev, väärtused, elu, eetika“ – mida õppida Soome sotsiaalala töötaja eetilistest juhistest? *Sotsiaaltöö*, 6, 43-44.
- Selg, Marju (2010). Sotsiaaltöö eetikast ja moraalikoodeksi vajalikkusest. *Sotsiaaltöö*, 6, 21-24.
- Selg, Marju (2008). „Refleksiivsus“ ja „reflekteerimine“ pole sünonüümid ega vastandu tõenduspõhisele praktikale. *Sotsiaaltöö*, 4, 48-50.
- Selg, Marju (2007). Võrgustikutöö, juhtumikorraldus ja supervisioon-kolm päästvat ideed Eesti lastekaitse erialadiskursuses. Eesti Sotsiaalteaduste Aastakonverents VII Tartus, 23-24. novembril, 2007. (<http://www.sotsioloogia.ee/esso4/40601.pdf> kasutatud 17.01.2013)
- Selg, Marju (2006). Superviseerimine ehk tööjuhendamine eesti sotsiaaltöös – arutamist vajav teema. *Sotsiaaltöö*, 4, 10-14.
- Sotsiaalala töötaja eetikakoodeks (2005). Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioon. *Sotsiaaltöö*, 6, 4-7.
- Strömpl, Judit (2004). Kvalitatiivsete meetodite kasutamise võimalustest sotsiaaltöö uurimisel. *Sotsiaaltöö*, 2, 36-38.
- Thompson, Neil (1996). *People skills. A Guide to Effective Practice in the Human Services*. London Macmillan Press.
- Tiko, Anne (2002). Eetika sotsiaaltöös ja selle arendamise võimalustest Balti mere maades. *Sotsiaaltöö*, 5, 30-31.
- Tsui, Ming-Sum (2005). *Social Work Supervision. Context and Concepts*. Thousand Oaks, London; New Delhi: Sage.
- Tuulik, Maie (2002). *Eetika ja moraal: kõik algab meist endist*. Kirjastus Ilo.

Vedler, Sulev (2011). Otse põrgust: Vanemad piinasid väikelapsi eriti jõhkralt. *Eesti Ekspress*. 26.05.2011. (<http://www.ekspress.ee/news/paevauudised/eestiudised/otse-porgust-vanemad-piinasid-vaikelapsi-eriti-johkralt.d?id=46633668> kasutatud 04.02.2013)

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Maia Markus (26.12.1989)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Eetilised konfliktid sotsiaaltöös lastega tegelevate sotsiaaltöö spetsialistide kirjelduste alusel, mille juhendaja on Marju Selg,

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
  3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 03.06.2013